

עלון בנגינות מזמור עיר

ב"ס

כניסת שבת 4:55
יציאת שבת 6:09

הוצאה לאור:
שמעון סולטן 050-7548600

גיליון מס' 999 כד' שבט תשפ"ה

משפטים

רעיונות על הפרשה על פי תורתו של הרב אביגדור נבנצל שליט"א

בסוף פרשתנו נאמר: **"וַיִּכְתֹּב מֹשֶׁה אֶת כָּל דְּבָרֵי ה'** (שמות כד) **"מבראשית ועד מתן תורה וכתב מצוות שנצטוו במרה" (רש"י) וקראם בפני העם: "וַיִּקְרָא סֵפֶר הַבְּרִית וַיִּקְרָא בְּאָזְנֵי הָעָם וַיֹּאמְרוּ כָּל אֲשֶׁר דִּבֶּר ה' נַעֲשֶׂה וְנִשְׁמָע" (שמות כד, ז)**

חז"ל הפליגו בשבחים על עם ישראל בגין תשובה זו כפי שמובא בגמרא: **"דרש ר' סימאי: בשעה שהקדימו ישראל נעשה לנשמע באו ששים ריבוא של מלאכי השרת לכל אחד ואחד מישראל קשרו לו שני כתרים אחד כנגד נעשה ואחד כנגד נשמע" (שבת פח.)** עוד מובא בהמשך: **"אמר רבי חמא רבי חנינא מאי דכתיב 'כתפוח בעצי היער' וגו'? למה נמשלו ישראל לתפוח? לומר לך מה תפוח זה פריו קודם לעליו אף ישראל הקדימו נעשה לנשמע" (שב) וכמו כן שבחים רבים נוספים שנאמרו בעניין. שואל מו"ר הרב נבנצל שליט"א: מדוע הקדמת 'נעשה' ל'נשמע' נחשבת למעלה גדולה כל כך? אומר הרב, המשנה אומרת: **"כל שמעשיו מרובין מחכמתו - חכמתו מתקיימת; וכל שחכמתו מרובה ממעשיו - אין חכמתו מתקיימת" (אבות פ"ג מ"ט)** שואל רבינו יונה: היתכן מצב שמעשי האדם יהיו מרובים מחוכמתו? והרי לצורך קיום מצוה כלשהי האדם מוכרח לדעת כיצד לקיים אותה וממילא ה'נשמע' חייב להקדים ל'נעשה'!**

מתרץ רבינו יונה: הביטוי 'שמעשיו מרובין מחכמתו' המובא במשנה אין פירושו המעשים בפועל כפשוטו, אלא שהאדם יקבל על עצמו לעשות את כל מה שיוורו חז"ל וממילא גם אם לא עשה בפועל, הרי שקבלה זו - לעשיה תחשב. נמצא אפוא שכשהאדם מקבל על עצמו לקיים את כל התורה כולה, למרות שאינו יודע את פרטי המצוות, קבלה זו נחשבת לו כאילו קיים את כל המצוות בפועל ומקבל שכר כאילו עשה. הוא הדין בנידון דידן: המעלה הגדולה שבאמירת 'נעשה ונשמע' היא בכך שעם ישראל קיבלו עליהם לעשות את כל מה שיצווה ה' בעתיד ומיד עם קבלתם נזקף לזכותם שכר כאילו עשו בפועל.

והנה מוסיף הרב על דברי רבינו יונה, יתכן שעם ישראל קיבלו שכר גדול יותר עשרת מונים מזה ולא רק שכר כאילו קיימו את כל התורה. מדוע? מפני שבשלב זה לא ידעו עם ישראל מה יצווה ה'. למשל: ה' ציווה לאכול שלוש סעודות ביום שבת קודש פעם אחת בשבוע, ולצום פעם אחת בשנה, אולם לפני מתן תורה הם לא ידעו זאת ואם כן יתכן היפוך הדברים, דהיינו שה' יצווה אותם לצום פעם אחת בשבוע ולאכול שלוש סעודות פעם אחת בשנה. כמו כן עוד לא נודע להם שיש בתורה תרי"ג מצוות, אולי יהיו בה אלפי מצוות והם קיבלו עליהם לעשות את כל מה שיצווה ה'; יוצא אפוא שהשכר המגיע להם הוא כאילו קיימו אלפי מצוות ולא רק תרי"ג.

כעין זה מצינו אצל אברהם אבינו. כשהקב"ה אומר לו: **"לך לך מארצך ומבולדתך ומבית אביך אל הארץ אשר אראך" (בראשית יב, א)** הוא לא מגלה לו באיזה ארץ מדובר. ולמה? מסביר רש"י: **"לא גלה לו הארץ מיד כדי לחבכה בעיניו ולתת לו שכר על כל דיבור ודבור" (שב)** אומר הרב: בדברי רש"י טמון הרעיון שהזכרנו, דהיינו אם הקב"ה היה מגלה לאברהם שמדובר בארץ ישראל,

הרי שאברהם היה מקבל שכר על הליכה לארץ ישראל בלבד; כעת שהקב"ה לא גילה לו להיכן הוא רוצה שילך ואברהם מוכן ללכת לכל מקום שה' יצווה לו, גם אם זה קצה השני של העולם, ממילא הוא יקבל שכר כאילו הלך דרך ארוכה יותר. הוא הדין עם ישראל, היות וקיבלו עליהם לעשות את כל מה שיצווה ה', מגיע להם שכר גדול יותר משכר על קיום כל התורה.

והנה מבאר הרב ביאור נוסף על מעלתה של הקדמת 'נעשה' ל'נשמע'. חז"ל אמרו: **"ומהיכן למד אברהם את התורה? רבן שמעון אומר: נעשו שתי כליותיו כשתי כדים של מים והיו נובעות תורה... רבי לוי אמר: מעצמו (מבינתו) למד תורה" (מדרש רבה) דהיינו, אברהם אבינו למד תורה מעצמו וקיים את כולה לפני שניתנה, וכך גם יצחק אבינו וגם יעקב אבינו. אם כן אפשר לומר שעם ישראל רצו להגיע לדרגתם של שלושת האבות, לדעת ולקיים את התורה בכוחות עצמם לפני השמיעה. לפי זה פירוש הביטוי 'נעשה ונשמע' הוא: 'נעשה' מעצמינו, ומה שלא נצליח להשיג מחמת קוצר הבנתנו - 'נשמע'; אכן זו מעלה גדולה לשאוף לדרגת אבותינו הקדושים.**

אומנם יש לחקור האם כדאי וראוי להיות בדרגת אבותינו בנקודה זו, דהיינו ללמוד מעצמם כפי שמובא במדרש, שכן אמרו חז"ל: **"גדול המצווה ועושה יותר ממי שאינו מצווה ועושה" (קידושין לא.)** או שמא עדיף היה לשמוע את התורה מפי משה ולהיות בגדר של מצווים ועושים, ששכרם גדול הרבה יותר. אולם אפשר לפרוך טענה זו בטענה אחרת: מדוע באמת גדול המצווה ועושה ממי שאינו מצווה ועושה? לכאורה ההיגיון אומר היפוך הדברים, אדם שאינו מצווה ובכל זאת עושה מיוזמתו ראוי לשבח יותר ממי שזקוק לציווי בכדי שיעשה. שאלה זו שאלו התוספות (קידושין שם) ותרצו: מפני שהמצווה מקיים את המצוה עם יותר יראת שמים, שכן הוא ירא שמא לא יצליח לקיים אותה כתיקונה על כל דקדוקיה ומתוך כך ייענש, מה שאין כן מי שאינו מצווה - הוא מקיים את המצוה כפי יכולתו; והיה אם הצליח - מה טוב, ואם לאו לא הפסיד, כיון שלא נדרש ממנו מאומה; ממילא הוא ניגש לקיים את המצוה עם הרבה פחות יראת שמים ופחות זהירות וזריזות.

אלא שכל זה נכון כשהמדובר הוא בפשוטי העם, אולם אצל אבותינו הקדושים אין חיסרון בקיום המצוות בגדר אינו מצווה ועושה מחמת דרגתם הגבוהה ולא נגרע מהם זריזות ויראת שמים בקיומם. על פי זה נבין את גודל מעלתם בהקדמת 'נעשה' ל'נשמע'; רצונם היה להשיג את דרגת אבותינו, את רמת השאיפה לקיים את המצוות בשלמותן גם כשלא נצטוו עליהן ועל כן שיבחו אותם חז"ל.

ואם עדיין ישאל השואל: מדוע לא זכינו למעלה זו, ללמוד ולהשיג את התורה מתוכנו כפי שהשיגו אותה האבות? התשובה טמונה בדברי שלמה המלך: **"אֲשֶׁר עָשָׂה הָאֱלֹקִים אֶת הָאָדָם יִשְׂרָאֵל וְהָמָּה בִּקְשׁוּ זִשְׁבֹּנוֹת רַבִּים" (קהלת ז, כט)** הקב"ה ברא את האדם ישר ואילו היה נשאר בישורתו ומחפש את האמת ביושר היה יכול להגיע לדרגות נשגבות כאלו, והסיבה היא: מפני שהאדם הינו צלם אלוקים והתורה היא חוכמת אלוקים; אם כן ככל שהצלם דומה יותר למקור יש באפשרותו לקלוט מחוכמתו יותר. אולם המציאות היא שהאדם מבקש **"זִשְׁבֹּנוֹת רַבִּים"**, אינו מחפש ביושר לדעת מהו רצון ה' אלא מה כדאי ונעים לו יותר ולכן הוא אינו מצליח להגיע אל האמת. אם ברצוננו להגיע לדרגות גבוהות עלינו להקפיד ולשמור על היושר שהקב"ה נטע בתוכנו, או אז נשיג תורה לאמיתה.

שבת שלום יצחק חלבה

לעילוי נשמת אמו"ר אברהם (אלברטו) בן מרים חלבה, יוסף הכהן בן קלרה, מרטין בן ברנרדו, מנחם מבשר בן הרב דוד ואסתר הי"ד, אליהו בן עישה, חיים יוסף בן שרה, יעקב בן נעמי, יצחק בן חנה, דוד חי בן יפה, שלמה בן כזאלה, מרת אמי אולגה בת קלרה, חנה דינה בת מנחם, חיה אסתר בת יעקב אריה, ציפורה בת מסעודה ת.נ.צ.ב.ה.

המעוניין לקבל כל שבוע את העלון בדואר אלקטרוני ניתן לשלוח בקשה למייל: jalabe2013@gmail.com ללא תשלום ליוכבי הרבים

השיחה נערכה על פי הבנתו של העורך. כל טעות או חסרון יש לתלות בעורך בלבד